

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIwersytet Medyczny w Lublinie
20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 44 8 6 8 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniewpielęgniarstwie@umlub.pl

Dr hab. n. o zdr. Beata Dobrowolska, prof. UML
Zakład Opieki Holistycznej i Zarządzania w Pielęgniarstwie
Katedra Zintegrowanej Opieki Pielęgniarskiej
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Lublin, 14.02.2022

Ocena rozprawy doktorskiej

Pani mgr Krystyny Kuriaty-Kowalskiej

**nt. Konsekwencje wypalenia zawodowego pielęgniarek i braku satysfakcji z pracy
wpływające na poziom racjonowania opieki**

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. **Izabelli Uchmanowicz**

Wstęp

Problem wypalenia zawodowego w pielęgniarstwie oraz satysfakcji zawodowej pielęgniarek, to zagadnienia dość dobrze poznane w badaniach naukowych. Jednak odniesienie ich do tematu racjonowania opieki pielęgniarstwiejskiej rzuca nowe światło na wszystkie trzy zjawiska dając możliwość odpowiedzi na pytania o wzajemne związki i korelacje. Ich eksploracja ma znaczenie przede wszystkim praktyczne ponieważ umożliwia wykorzystanie wyników badań nie tylko w zarządzaniu pracą personelu pielęgniarstwiejskiego, ale także wprowadzenie rozwiązań wpływających na jakość opieki pielęgniarstwiejskiej, czy wreszcie kształtowanie polityki zdrowotnej i zabezpieczenia społeczeństwa w opiekę pielęgniarstwiejską. W tym kontekście, badania Pani mgr Krystyny Kuriaty-Kowalskiej są poznawczo i praktycznie uzasadnione.

Ocena rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska mgr Krystyny Kuriaty-Kowalskiej liczy 207 stron komputerowego wydruku i została podzielona na dziewięć rozdziałów: (1) Problematyka zespołu wypalenia zawodowego, (2) Zespół wypalenia zawodowego w środowisku pielęgniarek, (3) Racjonowanie opieki pielęgniarstwiejskiej, (4) Metodologia badań, (5) Analiza statystyczna, (6) Wyniki badań, (7) Dyskusja, (8) Wnioski, (9) Streszczenie. Dodatkowo, na początku

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIwersytet Medyczny w Lublinie

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 44 8 6 8 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniewpielegniarstwie@umlub.pl

rozprawy został dodany wstęp, zaś na końcu dodano Summary, Bibliografię, Spis Ilustracji, Spis tabel oraz Załączniki.

W części teoretycznej rozprawy (ss. 7-34), doktorantka prezentuje przegląd piśmiennictwa omawiając podstawy koncepcyjne prowadzonych przez siebie badań. Autorka dość szczegółowo przedstawia zjawisko wypalenia zawodowego, mechanizm jego powstawania, czynniki ryzyka i przyczyny, objawy zespołu wypalenia zawodowego oraz sposoby zapobiegania. Dalej doktorantka omawia problem wypalenia zawodowego w środowisku pielęgniarek. Następnie, analizuje pojęcia satysfakcji z pracy oraz satysfakcji z życia jak również opisuje zjawisko racjonowania opieki pielęgniarskiej. Część teoretyczna została przygotowana w sposób wyczerpujący i uzasadnia podjęte przez doktorantkę badania empiryczne.

W zawartej na dwóch stronach części pt. Metodologia badań (ss.35-36) doktorantka prezentuje cel swoich badań, który określa jako: analiza czynników wpływających na poziom wypalenia zawodowego i racjonowanie opieki pielęgniarskiej. Cel ten brzmi nieco inaczej, aniżeli zapisany we wstępie do pracy (s. 8): „Niniejsza rozprawa ma za zadanie wyjaśnić, co jest powodem postępowania zjawiska wypalenia zawodowego w środowisku pielęgniarek i pielęgniarzy oraz ustalić, czy wypalenie zawodowe wpływa na racjonowanie opieki pielęgniarskiej”. Doktorantka nie sformułowała problemów badawczych (ani hipotez), co porządkowałoby kierunek prowadzonych analiz zgromadzonego materiału, a przede wszystkim pomogłoby w postawieniu wynikających z tych analiz wniosków, wykorzystując bogactwo danych, jakie zostały zebrane w badaniach.

Badania zostały przeprowadzone w grupie pielęgniarek i pielęgniarzy (n=307), którzy byli uczestnikami kursów specjalistycznych, kwalifikacyjnych oraz specjalizacji w Dolnośląskiej Izbie Pielęgniarek i Położnych we Wrocławiu oraz w Europejskim Centrum Kształcenia Podyplomowego we Wrocławiu. Badania prowadzono rok (styczeń 2019 – luty 2020). W podrozdziale 4.3. „Metody badawcze”, doktorantka przedstawiła wykorzystane w badaniach narzędzia badawcze: trzy skale standaryzowane (Skala niejawnego racjonowania opieki pielęgniarskiej PIRNCA, Minesocki Kwestionariusz Satysfakcji MSQ i Kwestionariusz wypalenia zawodowego Christiny Maslach) oraz kwestionariusz autorski, który doktorantka określa jako „Ankieta danych socjometrycznych”. Pojęcie socjometrii odnosi się do metody badania pozycji poszczególnych jednostek w małych grupach (np. klasa szkolna), współpracy i relacji między nimi, dlatego mam wątpliwości co do zastosowania tego pojęcia ww. kontekście i sugeruję stosowanie w przyszłości określenia dane socjodemograficzne. Zastosowane w badaniach trzy standaryzowane skale zostały opisane,

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIwersYTET MEDYCZNY W LUBLINIE

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 44 8 6 8 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniewpielegniarstwie@umlub.pl

niestety nie zawarto opisu narzędzia własnej konstrukcji. Wszystkie cztery narzędzia w ich pełnej wersji dołączono do pracy jako załączniki. Przygotowując materiał do publikacji, warto pamiętać o dodaniu informacji o metodzie doboru próby do badań jak również o kryteriach włączenia i wyłączenia respondentów z badań. Dodatkowo, opis procesu zbierania materiału badawczego byłby bardziej wyczerpujący, gdyby dodano informacje o tym do ilu pielęgniarek/pielęgniarzy dotarła doktorantka, ile osób odmówiło udziału w badaniu (czy były takie?), w jaki sposób autorka zbierała kwestionariusze ankiety.

Badania przeprowadzono po uprzednim otrzymaniu zgody Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu nr KB-754/2018. Dobrą praktyką jest dodanie kopii zgody jako załącznika do pracy. Respondenci zostali poinformowani o celu i istocie badań oraz wyrazili świadomą zgodę na udział w badaniu.

W rozdziale 5 doktorantka opisuje wykorzystane do analizy zgromadzonego materiału metody statystyczne. Na uwagę zasługuje fakt, że dokonano wieloczynnikowej analizy metodą regresji liniowej, co dało doktorantce dodatkowe informacje o badanych zmiennych i zależnościach między nimi.

Następnie, na 109 stronach dysertacji (ss. 38-147) doktorantka prezentuje wyniki badań własnych, dzieląc je na rozdziały i podrozdziały podyktowane wykorzystanymi narzędziami badawczymi oraz zmiennymi socjodemograficznymi charakteryzującymi respondentów. Przeprowadzone analizy pozwoliły uzyskać doktorantce bardzo bogaty materiał, który z pewnością posłuży przygotowaniu ważnych dla pielęgniarstwa artykułów naukowych z rekomendacjami praktycznych rozwiązań. Przedstawienie w czytelny sposób tak obszernego materiału jest wyzwaniem. Doktorantce się to udało, choć nie uniknęła pewnych nieścisłości. Wyniki zaprezentowano w formie tabel i rycin (doktorantka używa pojęcia rysunki, ryciny wydają się bardziej właściwe). Nie ma potrzeby stosowania jednocześnie tabel i rycin, chyba, że jedna z form graficznej prezentacji wyników badań zwraca uwagę na istotny aspekt analizy i pokazuje inną jej perspektywę. Tabele i ryciny są poprawnie opisane i na ogół czytelne, z wyczerpującą legendą. W niektórych miejscach tej części pracy odnosi się wrażenie, że prezentowany materiał ma charakter surowy, nie poddany edycji np. rozdział 6.4.1. PIRNCA a..., na stronie 98, gdzie zostawiona notatka o zastosowanej procedurze analizy statystycznej powinna zostać przeniesiona do rozdziału 5 „Analiza statystyczna”; czy tytuł rozdziału 6.5.12. Liczba pacjentów... (strona 123), który powinien zostać doprecyzowany. Szczególnie interesujące wyniki uzyskała doktorantka z analiz wieloczynnikowych, które implikują ważne praktyczne rozwiązania dla organizacji pracy pielęgniarstwa.

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIwersytet Medyczny w Lublinie
20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 44 8 6 8 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniewpielęgniarstwie@umlub.pl

W dalszej części dysertacji, doktorantka przedstawia dyskusję wyników badań własnych (ss. 148-159), która zasługuje na uznanie, została napisana wnikliwie. Autorka z dojrzałością badawczą interpretuje uzyskane wyniki, pokazując je w kontekście badań innych autorów.

W rozdziale ósmym doktorantka przedstawia cztery istotne wnioski, co do których jednak odczuwam niedosyt, biorąc pod uwagę bogactwo przedstawionych w wynikach analiz. Jak już wcześniej zauważyłam, łatwiej byłoby wnioski sformułować, przy określonych problemach badawczych (i/lub hipotezach).

Następnie autorka zamieszcza streszczenia rozprawy, jednobrzmiące w języku polskim i angielskim (ss. 161-167), które w sposób czytelny informują o istocie przeprowadzonych badań i uzyskanych wynikach. Streszczenia przygotowano według struktury właściwej dla prac o charakterze empirycznym.

W opracowaniu rozprawy wykorzystano 197 pozycji piśmiennictwa. Są to prace aktualne, w przewadze opublikowane w okresie ostatnich pięciu – sześciu lat, znaczna część z nich została opublikowana w języku kongresowym, innym niż j. polski. W tekście pracy piśmiennictwo zostało zacytowane w stylu Vancouver. Na końcu pracy, doktorantka zamieściła wykaz wykorzystanej literatury (Bibliografia, ss. 168-183), której zapis zawiera niestety szereg niedociągnięć np. pozycje opublikowane pod redakcją powinny być zapisane uwzględniając autorów rozdziałów, z których korzystano w pracy; w przypadku pozycji wydawanych kilkakrotnie, najlepiej skorzystać z wydania najnowszego; tytuły czasopism zapisujemy w sposób ujednolicony w całym wykazie literatury (decydując się na podanie pełnego tytułu lub funkcjonującego w bazach skróconego tytułu czasopisma); podobnie w kwestii liczby autorów danej pozycji (albo podajemy wszystkich albo określoną liczbę dodając et al. i stosujemy wybraną zasadę dla całości wykazu literatury).

Do pracy dołączono spis ilustracji (w liczbie 99), spis tabel (w liczbie 66) oraz załączniki – pełnotekstowe wersje czterech wykorzystanych w pracy narzędzi badawczych.

Struktura pracy nie budzi zastrzeżeń, spełnia standardy prac doktorskich w dyscyplinie nauk o zdrowiu. Doktorantka opanowała technikę pisania pracy, sporządzania przypisów, opisu tabel, rycin, przygotowywania załączników czy wreszcie opracowywania streszczenia pracy.

Podsumowując, doktorantka zrealizowała ważny projekt badawczy i uzyskała istotne dla pielęgniarstwa wyniki, wskazując jednocześnie na konieczność dalszych analiz i wielośrodkowych badań.

ZAKŁAD OPIEKI HOLISTYCZNEJ I ZARZĄDZANIA
W PIELĘGNIARSTWIE
KATEDRA ZINTEGROWANEJ OPIEKI PIELĘGNIARSKIEJ
WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIwersytet Medyczny w Lublinie

20-081 Lublin, ul. Staszica 4-6, pok. 104
Tel. 81 44 8 6 8 22, tel. 81 448 68 20; fax. 81 448 68 21
e-mail: zarzadzaniwpielęgniarstwie@umlub.pl

Wniosek końcowy

Pracę Pani mgr Krystyny Kuriaty-Kowalskiej **oceniam pozytywnie** i stwierdzam, że **stanowi ona samodzielne i oryginalne dzieło**. Doktorantka wykazała, że posiada umiejętność doboru i krytycznej analizy piśmiennictwa naukowego, umiejętność projektowania i przeprowadzenia badań naukowych oraz raportowania i interpretacji ich wyników. Wskazane z obowiązku recenzenta niedociągnięcia nie zmieniają faktu wartości przeprowadzonych przez doktorantkę badań i ich znaczenia dla praktyki pielęgniarstwa.

Praca Pani mgr Krystyny Kuriaty-Kowalskiej nt. *Konsekwencje wypalenia zawodowego pielęgniarzek i braku satysfakcji z pracy wpływające na poziom racjonalności opieki* spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Wobec powyższego, zwracam się do Rady Dyscypliny Nauki o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu o dopuszczenie Pani mgr Krystyny Kuriaty-Kowalskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. n. o zdr. Beata Dobrowolska, prof. UML